

IMPACTUL PRESIUNII FISCALE ASUPRA ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

**RODICA PERCIUN, doctor,
conferențiar cercetător, IEFS
VIORICA ȘEPTELICI, doctorand,
cercetător științific, IEFS**

**Recenzent: ANGELA TIMUȘ, doctor,
conferențiar cercetător, IEFS**

In recent years, the indices of fiscal pressures in Moldova had a more dynamic development. The fiscal pressure requires certain limits of affordability for taxpayers. These limits are imposed by the reactions of taxpayers who can resist to compulsory levies increase, reacting with evasion, fraud, reduce productive activity or even riots. If by a certain time, the tax pay is made voluntarily by the honest taxpayer, at a time when taxes exceed certain limits of endurance events occur that bring serious damages to state's desire to collect these revenues. Taxpayer behavior becomes abnormal in any way always trying to avoid paying tax, hoping for a reduction in tax burden.

Cuvinte cheie: presiune fiscală, venituri fiscale, taxe, impozite, contribuabil.

Introducere

Abordări conceptuale ale presiunii fiscale

În literatura de specialitate și în politica fiscală, termenul de presiune fiscală este folosit pe larg, având diverse puncte de vedere a modului de abordare a acestuia. Astfel, termenul de „presiune fiscală” mai este întâlnit sub forma altor termene precum „coeficient fiscal”, „tensiune fiscală” etc., tocmai pentru a evita conotațiile negative pe care le poartă cuvântul presiune, dar și acestea exprimă totuși aceeași idee a obligației față de stat prin intermediul impozitului. Creșterea înregistrată de presiunea fiscală în secolului al XIX-lea și al XX-lea este substanțială și este în mod cert legată de extinderea rolului economic și social al statului.

O primă abordare a presiunii fiscale poate semnifica „cât de apăsătoare sunt impozitele sau astfel spus, cât de mare este povara fiscală ce apasă pe umerii contribuabililor” [2] sau este văzută ca „expresie relativă a sarcinii fiscale suportate de contribuabil” [1].

O altă abordare apreciată de un alt autor este reprezintă presiunea fiscală ca „un indicator de măsurare a veniturilor extrase din producție, care tranzitează bugetul printr-un proces de afectare obligatorie și publică, în loc să fie lăsat liber la dispoziția inițiativei private” [2].

Într-un sens general, conform dicționarului economic și social, presiunea fiscală este un termen specializat prin care se exprimă „intensitatea medie a sarcinii sau obligației tuturor contribuabililor de a plăti impozite către puterea publică centrală și către autoritățile locale”. Relația respectivă mai este denumită și coeficient fiscal, care se calculează ca raport procentual între plățile/încasările de impozite și produsul intern brut sau un raport de alt indicator macroeconomic [5].

În sens restrâns, presiunea fiscală, se referă „la raportul dintre mărimea impozitelor încasate și produsul intern brut”.

Presiunea fiscală se concretizează de fapt în gradul de fiscalitate, grad în care contribuabilii – în ansamblul lor, societatea, respectiv economia, suportă pe seama rezultatelor obținute din activitatea lor, impozitele și taxele – ca prelevări obligatorii instituite și percepute prin constrângere legală de către stat [3].

Metodologia de determinare a presiunii fiscale

Presiunea fiscală influențează asupra comportamentului persoanelor fizice și juridice care activează în sectorul economic al statului și prezintă un instrument de intervenție a statului în viața economică și socială a țării. Abordarea în analiză doar a ratei presiunii fiscale ar crea impresia că în cazul unei rate a presiunii fiscale înalte economia este defavorizată și invers.

În practica fiscală se folosesc diferite modalități de calcul a presiunii fiscale, printre care:

I. Presiune fiscală generală

$$PF = \frac{\sum_{j=1}^n I_j (FS)}{PIB} \times 100 \% \quad (1)$$

II. Presiune fiscală strictă

$$PF = \frac{\sum_{j=1}^n I_j}{PIB} \times 100 \% \quad (2)$$

unde: PF – presiunea fiscală

$\sum_{j=1}^n I_j (FS)$ – suma totală de impozite și taxe (inclusiv defalcările în Fondul Social)

$\sum_{j=1}^n I_j$ – suma totală de impozite și taxe (fără defalcările în Fondul Social)

PIB – produsul intern brut

III. Presiunea fiscală a unui impozit sau taxă

$$PF_j = \frac{I_j}{PIB} \times 100 \% \quad (3)$$

$$PF_j = \frac{I_j}{\sum_{j=1}^n I_j} \times 100 \% \quad (4)$$

$$PF_j = \frac{I_j}{B_{imp}} \times 100 \% \quad (5)$$

unde: PF_j – presiune fiscală a unui impozit sau taxă j considerat

I_j – impozitul sau taxa considerată

B_{imp} – baza impozabilă sau taxabilă considerată

IV. Presiune fiscală a economiei naționale

$$PF = \frac{\sum_{j=1}^n I_j (FS)}{VV} \times 100 \% \quad (6)$$

$$PF = \frac{\sum_{j=1}^n I_j}{VV} \times 100 \% \quad (7)$$

$$PF = \frac{I_j}{VV} \times 100 \% \quad (8)$$

unde: VV – venitul din vânzări.

Aceste modalități de calculare a presiunii fiscale nu permit de a compara rezultatele obținute de agenții economici din diferite ramuri ale economiei naționale. În schimb, aplicarea acestora permite pe deplin de a analiza dinamica presiunii fiscale la nivel macroeconomic.

Analiza presiunii fiscale în Republica Moldova

În Republica Moldova termenul de presiune fiscală a apărut în anul 1990, în concepția contribuabililor autohtoni odată cu trecerea la economia de piață, din acel moment statul a început să colecteze veniturile bugetare în formă de contribuții la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat și de impozite și taxe.

Conform metodologiei de calcul a presiunii fiscale prezentat mai sus, s-a determinat **nivelul presiunii fiscale generale**, ce presupune de ponderea veniturile fiscale inclusiv cu contribuțiile de asigurări sociale și medicale în PIB.

Pe parcursul perioadei 2001-2011, acest indicator în Republica Moldova a constituit în medie 24-33%, unde se atestă o tendință de creștere semnificativă a presiunii fiscale generale de la 21,15% în anul 2001 la 33,58% în anul 2007. Din anul 2008 se observă scăderea acestui indicator de la 33,1% până la 30,5% în anul 2011.

Evoluția presiunii fiscale a fost generată în mare parte de creșterea accentuată a veniturilor fiscale și creșterea PIB-ului în prețuri curente. Astfel, pe parcursul anului 2011, la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă totală de 30139,7 milioane MDL, cu 516,2 milioane MDL mai puțin decât suma precizată, astfel constituind 98,3% față de prevederile anuale. Totodată, în comparație cu anul 2010, la buget au fost acumulate venituri fiscale cu 2599,5 milioane MDL sau cu 9,4 la sută mai mult. Ca pondere în PIB, veniturile bugetului public național în anul 2011, au atins nivelul de 36,7% față de 38,3% în anul 2010.

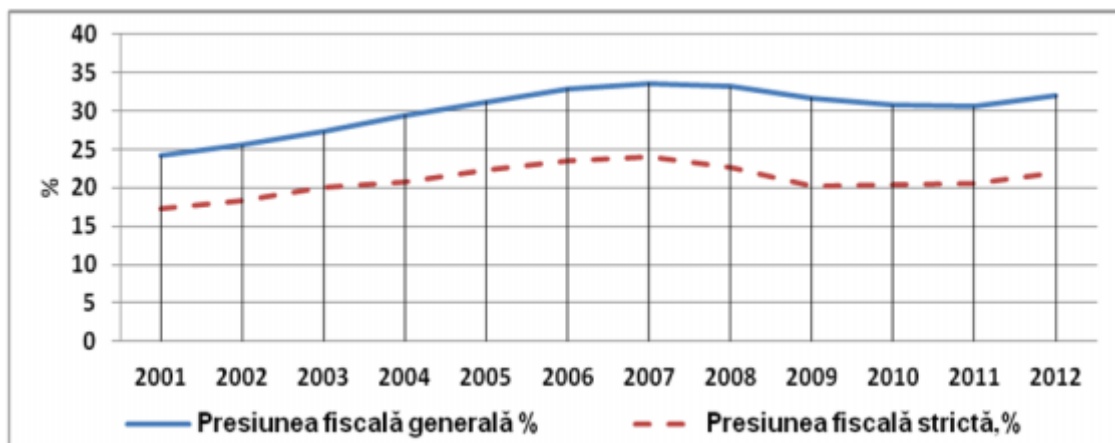
Tabelul 1. Evoluția nivelului presiunii fiscale în Republica Moldova, în perioada 2001-2012

Indicatori	Executat											Aprobat
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.Presiunea fiscală generală, %	24,15	25,59	27,26	29,42	31,23	32,89	33,58	33,16	31,73	30,73	30,60	32,05
2.Presiunea fiscală strictă, %	17,33	18,35	20,11	20,71	22,26	23,53	23,99	22,69	20,19	20,33	20,60	22,01
3.Presiunea fiscală a unui impozit și taxă, inclusiv:												
3.1.Impozitele directe	11,49	12,17	12,21	14,33	14,02	14,80	15,08	14,38	15,11	13,61	13,2	14,58
Impozitul pe venitul persoanelor juridice	1,84	1,90	2,09	2,43	2,13	2,41	2,60	1,14	0,73	0,67	0,7	1,97
Impozitul pe venitul persoanelor fizice	1,82	2,07	2,26	2,49	2,31	2,52	2,49	2,35	2,42	2,15	2,2	2,23
Impozitul funciar	0,86	0,84	0,61	0,60	0,52	0,43	0,33	0,31	0,30	0,25	0,2	0,20
Impozitul pe imobil	0,15	0,13	0,11	0,11	0,10	0,09	0,10	0,10	0,12	0,14	0,1	0,13
3.2.Impozite indirecte	12,67	13,41	15,05	15,09	17,21	18,09	18,49	18,79	16,62	17,12	17,4	17,46
TVA	7,86	9,02	10,11	10,70	12,28	13,84	14,20	14,46	12,57	12,73	12,7	12,67
Accize	3,57	2,92	3,22	2,84	3,11	2,39	2,61	2,50	2,55	2,89	3,2	3,35
Taxe vamale	1,23	1,48	1,73	1,55	1,82	1,86	1,68	1,83	1,50	1,50	1,4	1,43
4.Presiunea fiscală a contribuțiilor sociale, %	6,82	7,23	7,14	8,70	8,96	9,35	9,58	10,47	11,54	10,40	10,0	10,03
CAS	6,82	7,23	7,14	7,69	7,83	8,18	8,11	8,63	9,26	8,33	8,0	8,02
PAM	-	-	0,01	1,01	1,13	1,17	1,47	1,84	2,28	2,07	2,0	2,01
PIB (mil. MDL)	19051,5	22556	27619	32031,8	37651,9	44754,4	53429,6	62922	60430	71849	82174	90100*

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

Notă: * – Prognostic preliminară a Ministerului Economiei.

Un alt indicator de calcul este *nivelul presiunii fiscale stricte*, determinat de ponderea veniturilor fiscale fără contribuțiile de asigurări sociale și medicale în PIB. Astfel, acest indicator în Republica Moldova a variat de la an la an în perioada 2001-2011, înregistrând în 2007 cel mai înalt nivel de 23,99%, ulterior având tendința de diminuare cât și de majorare a acestuia. În anul 2011, nivelul presiunii fiscale strictă a constituit 20,60%, majorându-se cu 0,2% față de aceeași perioadă a anului 2010. Evoluția presiunii fiscale generală și strictă în Republica Moldova în perioada 2001-2012, este reprezentată grafic în Figura 1.

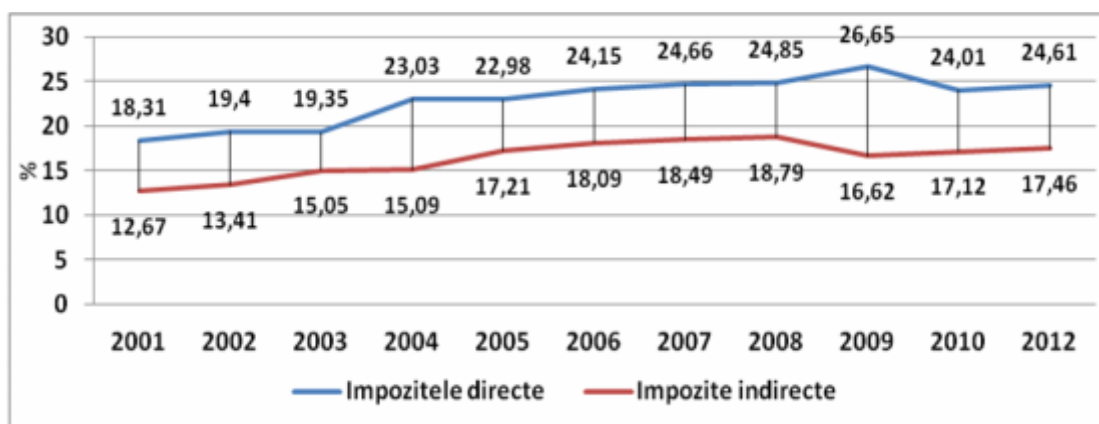

Fig. 1. Evoluția presiunii fiscale generale și strictă în Republica Moldova (%), în perioada 2001-2012

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

Presiunea fiscală determinată prin indicatorul *nivelul presiunii fiscale a unui impozit sau taxă* este reflectat prin ponderea fiecărui impozit sau taxă fiscală în PIB.

Astfel, în Republica Moldova în perioada 2001-2011 s-a înregistrat o tendință de majorare la ponderea veniturilor fiscale directe și indirecte în PIB, această creștere semnificativă se evidențiază la impozitele directe ce contribuie contribuțiile de asigurări sociale și medicale. Respectiv, în anul 2011 față de anul 2001 ponderea veniturilor din impozite directe a crescut cu 6,3 p.p., iar cea din contul impozitelor indirecte a sporit cu 4,8 p.p. (vezi Figura 2).

Fig. 2. Evoluția presiunii fiscale în funcție de impozitele directe și indirecte în Republica Moldova (%), în perioada 2001-2012

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

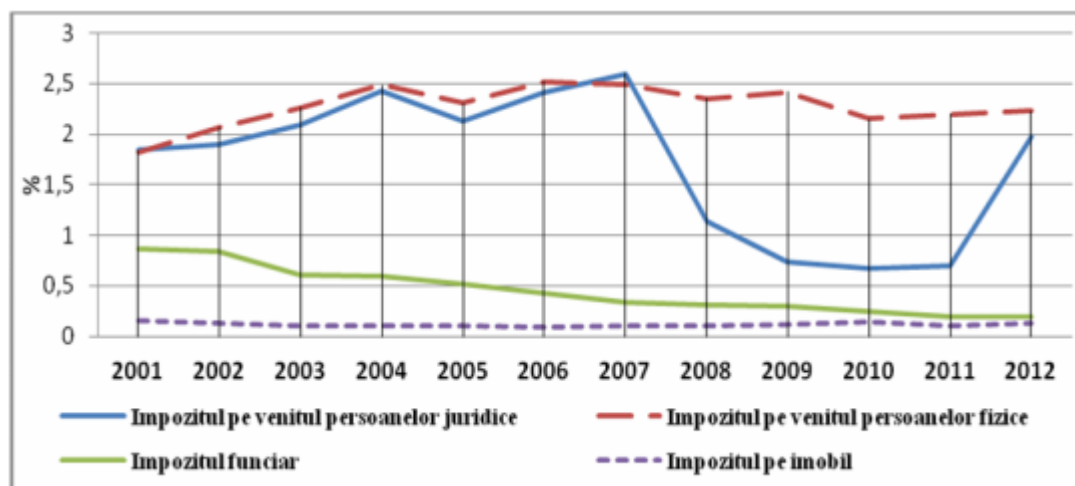
Presiunea fiscală a impozitelor directe în perioada 2001-2011 a înregistrat creșteri de la 11,49% în anul 2001 la 15,11% în anul 2009, cu o tendință de diminuarea a acesteia în anul 2010-2011 (13,6%, 13,2%).

Structura impozitelor directe apreciată prin ponderea fiecărui impozit în PIB, este asigurată mai pronunțat de impozitul pe venit. Prin urmare, în anul 2011 impozitele directe au constituit 35,9% (35,5% - în anul 2010) și au însumat 10818,2 milioane MDL, majorându-se față de încasările anului 2010 cu 1038,3 milioane MDL sau cu 10,6 la sută. Ca structură în suma totală, veniturile nominalizate se caracterizează astfel:

- impozitele pe venit - 21,6%,
- impozitele pe proprietate - 2,6%.

Nivelul presiunii fiscale determinat de ponderea veniturilor persoanelor fizice și juridice, cât și impozitul pe imobil și impozitul funciar în PIB, în Republica Moldova în 2001-2007 s-a înregistrat o creștere semnificativă, însă din anul 2007 până în anul 2011 se observă o diminuarea la încasarea veniturilor bugetare. Astfel, ponderea veniturilor persoanelor fizice în 2001-2007 s-a înregistrat majorarea nivelului presiunii fiscale de la 1,84% în anul 2001 la 2,6% în anul 2007. Respectiv din 2007-2011 se observă o tendință de diminuare a acesteia de la 2,6% în 2007 la 0,7% în 2011. Aceeași situație este reflectată și la celelalte venituri fiscale directe: impozitul pe imobil și impozitul funciar. Evoluția

presiuni fiscale în funcție de impozitele directe în Republica Moldova în perioada 2001-2012, se prezintă în diagrama următoare.

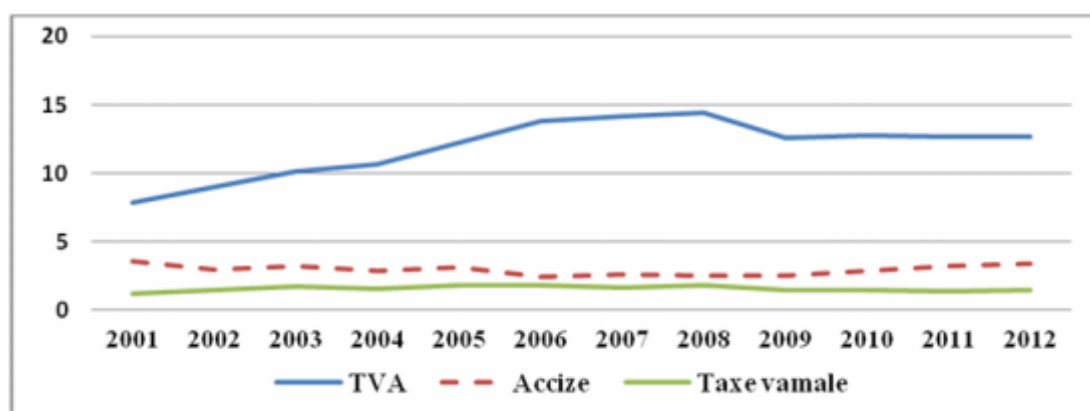

Fig. 3. Evoluția presiunii fiscale în funcție de impozitele directe în Republica Moldova (%), în perioada 2001-2012

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

Presiunea fiscală a impozitelor indirecte în perioada 2001-2011 a înregistrat creșteri de la 12,67% în anul 2001 la 17,4% în anul 2011, cu o tendință de diminuare a acesteia în anul 2009 – 16,62%. Astfel, Presiuni fiscală determinată de ponderea veniturilor impozitelor indirecte (TVA, accize și taxe vamale) în PIB, în Republica Moldova în 2001-2008 s-a înregistrat o creștere semnificativă, însă din anul 2008 până în anul 2011 se observă o diminuare la încasarea veniturilor bugetare. În perioada 2001-2007, simțitor se pronunță presiunea TVA care înregistrează proporții ce variază de la 24% – 2001 la 34% – 2007 în total venituri sau de la 8% – 2001 la 14% – 2007 în PIB. Respectiv din 2008-2011 se observă o tendință de diminuare a acesteia de la 14,5% în 2008 la 12,7% în 2011. În cazul accizelor și taxelor vamale tendința este neesențială de la an la an. Astfel, în anul 2011 ponderea încasărilor accizelor a constituit 8,8 la sută, iar în PIB – 3,2 la sută.

Evoluția presiunii fiscale în funcție de impozitele indirecte în Republica Moldova în perioada 2001-2012, se prezintă în diagrama următoare.

Fig. 4. Evoluția presiunii fiscale în funcție de impozitele indirecte în Republica Moldova (%), în perioada 2001-2012

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

Presiunea fiscală a contribuțiilor sociale evidențiază ponderea veniturilor fiscale cu contribuțiile obligatorii de asigurări sociale (CAS) și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală (PAM) în PIB, în Republica Moldova în 2001-2011 s-a înregistrat creșteri semnificative de la 6,82% -2001 la 8%-2011.

Astfel, în anul 2011 ponderea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii în PIB a constituit 8,0%, iar în suma totală a veniturilor bugetului public național – 21,8%, rămânând practic la nivelul anului 2010 – 21,7%, iar ponderea în suma totală a bugetului public național a primelor de asigurare a constituit 5,4%, iar în PIB – 2,0 la sută. Aceasta contribuie la un ritm sporit de creștere a presiunii fiscale din contul impozitelor directe comparativ cu cele indirecte.

Conform prognozelor preliminare a indicatorilor macroeconomici pentru anii 2013-2015, efectuate de către Ministerul Economiei, în continuare putem face o analiza preliminară a evoluției presiunii fiscale în Republica Moldova în următorii ani.

Tabelul 2. Estimările nivelului presiunii fiscale în Republica Moldova, în perioada 2012-2015

Indicatori	Aprobat	Estimat		
		2012	2013	2014
1.Presiunea fiscală generală, %	32,0	31,9	31,5	31,4
<i>Veniturile fiscale (mil. MDL)</i>	<i>28879,7</i>	<i>31801,0</i>	<i>34570,7</i>	<i>38103,4</i>
<i>PIB (mil. MDL)</i>	<i>90100</i>	<i>99400</i>	<i>109600</i>	<i>121400</i>
2.Presiunea fiscală a unui impozit și taxă, inclusiv:				
2.1.Impozitele directe, %	14,58	14,53	14,41	14,36
<i>Impozitul pe venitul persoanelor juridice</i>	<i>1,97</i>	<i>2,03</i>	<i>2,03</i>	<i>2,03</i>
<i>Impozitul pe venitul persoanelor fizice</i>	<i>2,23</i>	<i>2,13</i>	<i>2,14</i>	<i>2,15</i>
<i>Impozitul funciar</i>	<i>0,20</i>	<i>0,18</i>	<i>0,16</i>	<i>0,15</i>
<i>Impozitul pe imobil</i>	<i>0,13</i>	<i>0,15</i>	<i>0,14</i>	<i>0,13</i>
2.2.Impozite indirecte, %	17,46	17,45	17,12	17,02
<i>TVA</i>	<i>12,67</i>	<i>12,70</i>	<i>12,43</i>	<i>12,38</i>
<i>Accize</i>	<i>3,35</i>	<i>3,32</i>	<i>3,29</i>	<i>3,25</i>
<i>Taxe vamale</i>	<i>1,43</i>	<i>1,42</i>	<i>1,39</i>	<i>1,38</i>
3.Presiunea fiscală a contribuțiilor sociale, %	10,03	10,02	9,91	9,88
<i>CAS</i>	<i>8,02</i>	<i>8,10</i>	<i>7,98</i>	<i>7,95</i>
<i>PAM</i>	<i>2,01</i>	<i>1,92</i>	<i>1,93</i>	<i>1,93</i>

Sursa: Calculele autorului conform datelor Ministerului Finanțelor.

Notă: * – Prognoza preliminară a Ministerului Economiei.

Astfel, potrivit celor reflectate în tabel, se poate observa prognozarea indicatorilor PIB-ului în valori nominale și veniturile fiscale, ceea ce determină calculul nivelului de presiune fiscală. În anul 2012 nivelul presiunii fiscale constituie 32% iar în 2015 acest indicator este estimat la un nivel de 31,4% cu 0,6 p.p. mai puțin. Prin urmare, nu observăm mari devieri asupra estimărilor preliminare în perioada 2013-2015.

Concluzii

Presiunea fiscală și plata impozitelor este o problemă pentru plătitorii de impozite din Republica Moldova. Astfel, plătitorul dorește ca intensitatea presiunii fiscale asupra veniturilor sale să fie redusă, și concomitent resimte o povară la plata impozitului de care este nevoit să se supună. Astfel, dorința plătitorului de a-și asigura veniturile realizate înainte de creșterea presiunii fiscale, fără un efort suplimentar, contribuie la dezvoltarea economiei paralele care, treptat, înlocuiește activitățile din economia reală, făcând loc apariției economiei paralele (economia subterană). Consecințele acestui fapt sunt scăderea numărului de contribuabili, scăderea materiei și a bazei impozabile și ineficiența politicilor macroeconomice în domeniu.

Totuși, putem menționa că statul colectează impozite și taxe pentru asigurarea cheltuielilor publice destinate societății (inclusiv contribuabililor), deci contribuabilii după o perioadă scurtă de timp devin beneficiarii resurselor atrase. Pentru stat, creșterea presiunii fiscale semnifică o îmbunătățire a mecanismului de finanțare a cheltuielilor publice, în timp ce o scădere a presiunii fiscale influențează nivelul deficitului bugetar [7].

Pentru determinarea nivelului presiunii fiscale, statul se conduce de obiectivele politicii fiscale, care stabilește principalele direcții de influență pe plan economic și social. Astfel, elucidăm obiectivele generale ale politicii fiscale pentru anii 2013-2015, care se bazează pe:

- 1.asigurarea echității, stabilității și transparenței fiscale;
- 2.optimizarea presiunii fiscale;
- 3.stabilizarea și simplificarea legislației fiscale;
- 4.armonizarea principiilor puse la baza legislației fiscale naționale cu cea comunitară.

Respectiv, și pe termen mediu se preconizează o serie de măsuri de politică fiscală pe principalele tipuri de impozite.

Referințe bibliografice

1. BREZEANU, Petre. Fiscalitate: concepte, teorii, politici și abordări practice. București: Ed. Wolters Kluwer, 2009. 488 p. ISBN 973-1911-74-8.
2. TULAI, Constantin, ȘERBU, Simona. Fiscalitate comparată și armonizări fiscale. Cluj Napoca: Ed. Casa Cărții de Știință, 2005. 289 p. ISBN 973-686-750-1.
3. BISTRICEANU, Gheorghe D. Lexicon de finanțe, bănci, asigurări. Vol. III. București: Ed. Economică, 2001. 512 p. ISBN 973-590-506-X.
4. MANOLE, Tatiana. Principiile impunerii și problemele presiunii fiscale în Republica Moldova. In: Administrarea publică. 2002, nr. 1, pp. 29-31.
5. Dicționar explicativ al limbii române. [Accesat 15.03.2012]. Disponibil: www.dexonline.ro.
6. Raport privind rezultatele preliminare a executării bugetului public național în anul 2011. [Accesat 11.03.2012]. Disponibil: www.minfin.md/http://www.minfin.md/common/raportinfo/budget/national/an/2011/12Nota_pentru_Guvern_2011_final.pdf.
7. DOBROTĂ, Gabriela, CHIRCULESCU, Maria Felicia. Analiza presiunii fiscale și parafiscale în România și în Uniunea Europeană = Analysis of tax and extra taxes pressure in Romania and European Union. In: Analele Universității "Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu. Seria Economie. 2010, nr. 4, pp. 300-309. [Accesat 11.03.2012]. Disponibil: http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2010-04.1/29_GABRIELA_DOBROTA.pdf.